

Us avancem dos capítols d'aquest llibre d'André i Raphaël Glucksmann que l'editorial Mina (col·lecció "L'arquer") presentarà, en traducció al català de Pau Joan Hernández, aquesta mateixa setmana.

Està concebut com una mena de diàleg, amb alguns capítols escrits pel filòsof André Glucksmann i d'altres pel seu fill, Raphaël, realitzador, entre d'altres, d'un reportatge sobre el genocidi de Rwanda, titulat "Tuez-les tous!". Aquella guerra, i la seva relació amb el 68, és precisament el tema d'aquests dos fragments que us presentem.

El maig del 68 explicat a Nicolas Sarkozy

Reflexió sobre un petit oblit del 68

RAPHAËL GLUCKSMANN

Centre Bethanye, districte de Kibuye, Rwanda,

Tots Sants del 2007.

Estimats lib-líbs. (15)

No m'adreço aquí als nostàlgics del Maig, fans de cabells grisos d'Ernesto Guevara, antimilitaristes, fossilitzats fustigadors dels transgènics, estantisses figures de cera d'un museu Grévin de la revolta. Aquests no m'interessen, perquè no tinc edat per haver compartit el seu gloriós passat. No. M'adreço a vosaltres, joiosos fills d'un 68 triomfant que, tot alliberant França de tradicions i ideologies caducades, va jugar a saltar i parar amb les fronteres de la vella Europa, a vosaltres, els enterradors del gaullisme i del catecisme comunista, del Pravda mental i de l'ORTF, vosaltres que us va implicar amb la vostra època com nosaltres voldríem implicar-nos amb la nostra.

M'adreço a vosaltres des de la riba del llac Kivu, al centre i a la fi del món. El temps aquí és suau, la llum viva, el paisatge sumptuós. Uns alts turons verds es mullen tranquil·lament els peus en un mar serè on els déus, quan existien encara, venien a banyar-

se. Un veritable "paradís terrenal". Excepte pel detall que, molt a prop d'aquí, cinquanta mil persones van ser exterminades el 1994. Un infern, més aviat un infern semblant a tants d'altres a Rwanda. Una mica diferent, en realitat. Perquè, a les altures de Bisesero, l'home va fer front a la bèstia immunda. Al meu darrere hi ha

la Varsòvia dels nostres temps. Aquí, durant més d'un mes milers de tutsis armats amb pedres i llances van resistir davant la maquinària genocida. Durant més d'un mes, "els desertors del destí", com els anomena bellament un amic supervivent, van rebutjar els assalts dels assassins. Exactament fins al 13 de maig del 1994, el dia de l'aniversari de la més gran de les vostres manifestacions, dia, sobretot, en què les fràgils defenses de Bisesero van cedir davant els cops d'ariet de les milícies i l'exèrcit hutu. Un exèrcit equipat, entrenat, format per França. Bisesero, un nom que forma part de la nostra història i sobre el qual caldria començar a meditar. Perquè resulta que els nostres soldats coneixien aquests turons. Hi van fer un volt, a finals de juny. Al pas dels seus jeeps, els escassos supervivents van sortir dels seus amagatalls per demanar-los protecció. Els homes del COS van aturar els seus vehicles i van prometre que tornarien més tard. Massa tard. Perspicaces, havien pres com a guia un notable de la zona. Un home que parlava un francès deliciós i que, tan bon punt es va fer de nit, va tornar al lloc amb els seus acòlits per "acabar la feina".

Estimats lib-líbs, adreçar-me a vosaltres des d'aquest infern disfressat de paradís no és un gest innocent, ho reconec, i és fins i tot un punt pervers. Quina és la relació entre el 13 de maig del 68 i el 13 de maig del 94, entre els happenings del Barri Llatí i els cops de matxet de Rwanda? Deixant de banda el fet que vosaltres va entrar en l'edat adulta tot participant alegrement en els primers, i jo tot assistint avergonyit als

«El 68 és un moment tan important de la nostra història. Quina actitud se li presta del 68 quaranta anys després?»

André i Raphaël Glucksmann
El Maig del 68
explicat a Nicolas Sarkozy

Portada de l'edició catalana del llibre dels Glucksmann.

segons, evidentment no n'hi ha cap. Tranquil·litzeu-vos. No estic en campanya, no estic parlant davant trenta mil militants de la UPM en una sala escal·fada al roig blanc. No afirmaré, doncs, que el Maig del 68 va obrir les portes al genocidi dels tutsis com "als contractes blindats i als patrons desvergonyits" o que el vostre aixecament llibertari duia en si el germen de les operacions Mestral, Panda, Amaryllis o Turquesa (16) com el núvol la torbonada. No hi ha cap mena de lligam entre el 68 i el 94. Ni el més mínim, us ho prometo. I aquest és precisament el problema del qual us vull parlar: aquesta absència de relació entre el 68 i el 94.

Alguna cosa ha hagut de sortir malament en algun lloc, políticament, moralment, socialment, culturalment, filosòficament, mediàticament, humanament. Per força, amics meus, us heu hagut de saltar una etapa, o heu hagut d'agafar malament un revolt o equivocar-vos en alguna carretera d'enllaç. "Tots som jueus alemanys!", cantàveu en aquella època. Era una expressió agosarada, transgressora, bella, tan revolucionària com totes les preses de la Bastilla juntes. Turmentats per la vergonya del Vél' d'hiv', (17) vint-i-sis anys enrere, somiàveu d'enterrar la vella França, aquella França que havia lliurat els seus jueus i que els gaullistes mantenien artificialment amb vida a còpia de mites i de silencis.

Doncs bé, vint-i-sis anys després del 68, quan arribàveu a la cinquantena, l'edat de les responsabilitats, l'edat en què cal prendre les regnes del destí de la pròpia comunitat, França hi torna a caure. Uns agents del nostre Estat tornen a separar el gra de la palla i lliuren els indesitjables. Aquesta vegada lluny, molt lluny de París. Això fa els fets més excusables? Els ciutadans són, certament, menys culpables, perquè n'estan menys al corrent. (18) Però França el 1994 no està ocupada. No hi ha cap Gauleiter que li exigeixi enviar les seves tropes a patrullar pels turons de Biseseo, Byumba o Murambi. Evidentment, la nostra venerable nació no va planificar el genocidi dels tutsis, igual que no va "inventar la Shoah". Evidentment, els soldats que van anar a Rwanda no eren revoltats del 68. No en tenien ni l'edat ni el look. Evident-

A dalt, André Glucksmann, una de les veus més representatives del maig del 68, que ara en renega. A sota imatges del genocidi de Rwanda, conflicte que, segons Raphaël Glucksmann, no s'hauria produït si el 68 hagués triomfat realment.

ment, els “valors” de la “Françàfrica” s’oposen en tots els aspectes als vostres. Evidentment.

El que passa és que, a mig camí entre l’estiu del 1942 i l’estiu del 1994, hi va haver aquell Maig que ho havia de canviar tot. Com es pot explicar la política feta el 1994 si es creu que el 68 va tenir algun tipus d’importància? Com explicar que l’esquerra, la vostra estimada esquerra, sigui en l’origen de l’escàndol més gran de la Cinquena República? I encara pitjor: com explicar que aquest escàndol no hagi esclatat mai? Com explicar la vostra absència de reacció, camarades? Perquè bé que va ser un president d’esquerres, el primer i únic després del Maig, qui va embrancar el nostre país en aquell fangar moral i polític. Abans d’ell, Rwanda amb prou feines apareixia en el mapamundi mental dels nostres diplomàtics. Amb ell, es va convertir en l’epicentre d’un imaginari enfrontament global entre influències anglosaxones i interessos francesos. Sense ell, Bisesero formaria part de la nostra història tant com de la dels finlandesos, dels habitants de Sri Lanka i de la humanitat en general.

Teníeu raó quan cridàveu, el 68, “Amb deu anys n’hi ha prou!” Però qui va cridar “Amb tretze anys, ja n’hi ha prou!” el 94? Qui va cantar “Tots som tutsis de Rwanda!” vint-i-sis anys després de “Tots som jueus alemanys!”?

15. Liberals-llibertaris. Daniel Cohn-Bendit reivindica aquesta denominació que caracteritza prou bé l’estat d’esperit d’una generació antiautoritària i cosmopolita, que assumeix de cop i volta un alliberament de costums gairebé total, l’aventura postnacional i l’obertura més o menys gran dels mercats.

16. Noms de les intervencions franceses, oficials o oficioses, a Rwanda entre el 1990 i el 1994.

17. Velòdrom d’hivern. La matinada del 16 de juliol del 1942, 12.884 jueus francesos són detinguts per la policia i tancats majoritàriament en aquest velòdrom parisenc abans de ser deportats als camps nazis. (N. del t.)

18. D’ençà de l’arribada dels nostres paracaidistes a Kigali el 4 d’octubre del 1990, les accions franceses a Rwanda s’han dut a terme enmig de la discreció més absoluta. Cap debat a l’Assemblea Nacional, i el mínim de publicitat possible a la premsa. Al començament de les operacions, una nota confidencial adreçada al nostre ambaixador a Rwanda precisa: “No tenim intenció d’anunciar oficialment el desplegament del DAMI [destacament d’assistència militar].

Comunicareu al president Habyarimana que volem que es tracti de la mateixa manera.” La intervenció francesa a Rwanda comprèn la participació directa dels nostres soldats en els combats que enfronten les tropes governamentals a la guerrilla del FPR (Front Patriòtic Rwandès), la formació, l’equipament i fins i tot el comandament estratègic de l’exèrcit hutu.

Revolucions i contrarevolucions filosòfiques

ANDRÉ GLUCKSMANN

Intermedi

Estimat Raphaël, la teva descripció tan poc afalagadora dels esgarriaments lib-lib, liberals i llibertaris, en una Amazònia antipolítica de pa sucats amb oli pica fort i l’encerta. L’admirable Coluche(65) l’il·lustra meravellosament. “És la història d’un xaval” la insolència, la manera franca de parlar i les iniciatives generoses del qual conserven el millor del Maig del 68. Quan es llança a l’aventura dels Restos du Coeur el 1985, pren una decisió perso-

nal, reuneix unes voluntats individuals, opera al marge de l’Estat, al marge dels ajuntaments, al marge dels partits i trenca amb la dominant francesa que delega en les autoritats públiques l’assistència als pobres. L’abat Pierre, (66) molt abans del Maig, les ONG mèdiques que es multipliquen després del Maig (MSF, MDM, ACF, etc.) manifesten igualment la necessitat, davant la urgència, de no esperar la providència de l’Estat i no esperar-ho tot d’ella. Els “compromesos” a l’antiga es limitaven a protestar: “Què fa l’Estat?” “Què fa el govern?” “Per a què serveixen els nostres impostos?”; la caritat individual era sospitosa. Els voluntaris de Coluche es tiren a l’aigua i intervenen sense esperar la llum verda dels dirigents responsables. Aquesta capacitat d’actuar sense l’Estat i d’aquesta manera educar-lo és un preciós avenç. El 68 va fracturar una opinió pública francesa que, encara avui dia, continua sent la més antiliberal d’Occident i en conseqüència la més estatalista.

A l’altra cara de la moneda, el sentiment de la inutilitat de l’Estat deriva de

la ridiculització a la negació del polític. Quan, el 1980, Coluche, després del seu sonat casament amb Le Luron, es proposa com a candidat a la presidència de la República, aplega tots els llibres “amazònics”, que troben la broma filosòficament ben fonamentada: l’eslògan circumstancial del juny del 68, “Eleccions, enganyifa”, es perpetua com una veritat eterna. Riure’s del poder és una necessitat en honesta democràcia; negar-ne l’eficàcia, bona o dolenta, és passar-se. Coluche, malgrat el seu deu per cent d’aprovació en els sondejors, aviat es veurà absorbit pels polítics professionals, i el més murri de tots ells, François Mitterrand. Molts veterans del 68 segueixen el bromista simpàtic i acaben caient al sac de l’esquerra. Els desconfiats participen del moviment general, convençuts de la innocuïtat definitiva de l’Estat: si l’elecció del nou president no fa un bé tampoc no farà un mal.

Repetim l’escena a càmera lenta. Què necessiten els nostàlgics del Maig (la “segona esquerra”) per aturar Mitterrand (amo del PS i del programa comú

amb els comunistes) en profit de Rocard (favorit en els sondejors)? Fan falta dues capacitats de ruptura: 1. Atrevir-se a “posar tota la carn a la graella” i fer una crida als electors en contra de l’aparell i els seus cacics, cosa que només Ségolène Royal es permetrà de fer, vint-i-set anys després. 2. Atrevir-se a resistir el xantatge de “fer el joc a la dreta”. El retret anatemitza aquells que esgratinyen la jerarquia i la disciplina del Partit. La segona esquerra, fins a la seva dissolució final, respecta com el sant dels sants la separació dreta-esquerra, i per tant edulcora les seves crítiques quan van dirigides als “camarades” (Mitterrand) i corren el risc de ser escoltades per “l’enemic de classe” (Giscard, en aquell moment).

Al darrere d’aquesta autocastració permanent plana la certesa amazònica que, al capdavall, no importa gaire qui ocupi l’Elisi, sempre que sigui d’esquerres: com que l’Estat no pot gaire, no pot fer gaire mal. Certament, tens raó, si Rocard hagués estat en el lloc de Mitterrand, no hauria jugat amb foc — amb foc genocida! — a Rwanda. Enca-

ra calia que ell i els seus preveïessin la mala actuació d’un president de passat poc brillant i no pressuposessin que la capacitat de fer mal de l’Estat tendeixi per impotència intrínseca a zero.

Una dècada després dels “fets”, els supervivents de la mascarada, la segona esquerra i Coluche no s’enganyen davant la il·lusió Mitterrand, el full de serveis del qual era en bona part prou conegut, però sucumbeixen a la il·lusió d’un Estat derisori i inoperant. Com és possible passar de la revolució a l’apatia? Com és possible passar de la voluntat de transformar el món al desig d’oblidar la política, les seves pompes i les seves obres? Una derrapada mental tan curiosa és fatal? Elucidar l’antipolítica pusillanimitat que congela l’embranzida del 68 permetrà, de passada, resoldre el misteri menor de les paràlisis cròniques que afecten l’esquerra francesa.

Estrany Michel Rocard, que reconeix que “França ha escollit el bàndol equivocat” —el dels genocides— en l’afer de Rwanda. Però quan era primer ministre, això li passava per damunt del cap, quan acceptava sense parpellejar la “matèria reservada” de Mitterrand. Estrany Jacques Delors, que, quan ho tenia tot de cara per guanyar les presidencials contra Jacques Chirac, es va fer enrere brusquement. Estranys reformadors d’esquerra i de centre que, units, tenien grans possibilitats contra Nicolas Sarkozy a la segona volta del 2007. L’equip de Ségolène Royal, però, es va deixar bloquejar per l’aparell socialista, després de la qual cosa François Bayrou es va escapolir com “un enamorat amb por de rebre carabasses o un adúlter a punt de ser enxampat”, explica la bella Ségolène, grosserament acomiadada davant una porta tançada. Totes aquestes honorables persones quedarien d’allò més sorpreses de saber que són, sense saber-ho, herois postmoderns; les seves “carabasses” van ser anticipades, teoritzades, legitimades i encensades per les estrelles acadèmiques del post-Maig parisenc.

65. L’actor còmic francès Coluche va fundar el 1985 la xarxa de menjadors de caritat Restos du Coeur (Restaurants del Cor). (N. del t.)

66. Fundador de l’organització internacional benèfica Emmaüs Internacional, finançada pel treball de recuperació dels Drapaires d’Emmaüs. (N. del t.)